

6

Natalia Zań

Ewolucja usług płatniczych: analiza ram prawnych w świetle przyszłych wyzwań

Opiekun naukowy: dr hab. Robert Zieliński, prof. ALK

Natalia Zań

Studentka IV roku prawa na Akademii Leona Koźmińskiego oraz finansów i rachunkowości w Szkole Głównej Handlowej. Wielokrotna stypendystka Stypendium Rektora oraz Stypendium Platynium Fundacji Koźmińskich. Swoją karierę zawodową rozpoczęła już na pierwszym roku studiów, praktykując w kancelariach prawnych. Szczególnie interesuje się prawem bankowym i rynkiem usług płatniczych.

Abstrakt

Przedmiotem artykułu jest analiza regulacji prawnych rynku usług płatniczych oraz kierunków tworzonych legislacji. W związku z dynamicznie rozwijającym się rynkiem usług płatniczych pojawiają się nowe akty prawne, które stawiają wyzwania instytucjom finansowym. Na rynku usług płatniczych istnieje szeroki katalog usług, jednak równocześnie jest to także przestrzeń, w której obecne są liczne przypadki oszustw i nadużyć. Artykuł ma na celu zwrócenie uwagi na problematyczne usługi issuingu polegające na wydawaniu instrumentów oraz usługi acquiringu która polega na możliwości akceptowania instrumentów płatniczych oraz wykonywania transakcji płatniczych. Analizowane są sprzeczności interpretacyjne i błędy legislacyjne w polskim ustawodawstwie, dotyczące pojęć uwierzytelniania i autoryzacji. Ponadto autorka podejmuje próbę wykazania tendencji, że Unia Europejska priorytetowo chroni interesy konsumentów w celu zapewnienia pewności transakcyjnej na rynku płatniczym. W dalszej części ocenia negatywnie przeniesienie nadmiernej odpowiedzialności dotyczące zapewnienia odpowiedzialności transakcji na banki. Dodatkowo autorka podkreśla znaczenie polityki *future proof* i tworzenia uniwersalnych regulacji dotyczących oszustw na rynku płatniczym. Istota edukacji konsumentów w zakresie bezpieczeństwa transakcji elektronicznych oraz roli instytucji nadzorczych została ujęta jako środek do zapewnienia stabilności i uczciwości funkcjonowania całego sektora płatności.

Słowa kluczowe: rynek usług płatniczych, autoryzacja, security customer authentication.

The evolution of payment services: analysis of legal frameworks in light of future challenges

Abstract

The subject of the article is the analysis of legal regulations governing the payment services market and the emerging directions in legislation. With the dynamically evolving payment services market, new legislative acts are emerging, presenting challenges to financial institutions. The payment services market offers a wide range of services; however, it is also a space where numerous cases of fraud and abuse occur. The article aims to draw attention to problematic issuing services involving the issuance of instruments and acquiring services, which entail the acceptance of payment instruments and the execution of payment transactions. The analysis addresses interpretational conflicts and legislative errors in Polish legislation concerning authentication and authorization concepts. Additionally, the author attempts to demonstrate the trend where the European Union prioritizes consumer interests to ensure transactional certainty in the payment market. Furthermore, the article negatively evaluates the excessive transfer of transaction responsibility onto banks. Moreover, the author underscores the importance of a future-proof policy and the creation of universal regulations concerning fraud in the payment market. The essence of consumer education in electronic transaction security and the role of supervisory institutions are highlighted as means to ensure the stability and integrity of the entire payment sector.

Keywords: payment services market, authorization, security customer authentication.

Wprowadzenie

W świetle dynamicznych przemian, nieustannego postępu technologicznego i zmieniających się regulacji, rynek płatniczy nie tylko odzwierciedla ewolucję współczesnej gospodarki, lecz również rozwija się dynamicznie, dostosowując do nowych wyzwań i oczekiwań uczestników. Rynek usług płatniczych w Polsce jest rynkiem regulowanym i podmioty działające na tym obszarze podlegają wielu regulacjom, które zostały rozproszone w różnych aktach prawnych. W odpowiedzi natomiast na rosnące wyzwania związane z konkurencją oraz zróżnicowanymi oczekiwaniami konsumentów Unia Europejska dąży do stworzenia spójnych i zharmonizowanych ram regulacyjnych, mających na celu ustanowienie jednolitego standardu we wszystkich państwach członkowskich.

Niniejszy artykuł ma na celu potwierdzenie tezy badawczej, która zakłada, że Unia Europejska priorytetowo chroni interesy konsumentów nad interesami instytucji finansowych, wdrażając coraz to bardziej zaawansowane regulacje mające na celu zagwarantowanie pewności transakcyjnej na rynku płatniczym. Ponadto w artykule potwierdzona zostanie teza, że w obliczu ewoluujących metod oszustw Unia Europejska nadmiernie przenosi ciężar zapewnienia bezpieczeństwa transakcji na banki, co z kolei ma negatywne skutki dla ich funkcjonowania. Główną metodę badawczą wykorzystaną przy pisaniu artykułu stanowiła metoda prawno-dogmatyczna.

1. Ramy prawne rynku usług płatniczych

Rynek usług płatniczych regulowany jest przez kilka aktów o różnym stopniu oraz znaczeniu. Kompleks regulacyjny, tworzą akty prawa polskiego, prawa Unii Europejskiej, umowy międzynarodowe, a także akty o charakterze *soft law* (Grabowski, 2020). Wśród aktów wewnętrznych, zawierających przepisy odnoszące się do usług płatniczych można wyróżnić ustawę o usługach płatniczych¹ (dalej: UsłPłU), prawo bankowe² (dalej: PrBank), a także kodeks cywilny³ (dalej: KC). Szczegółowo usługi płatnicze regulują m.in. zarządzenia Prezesa NBP (Iwański, 2022). Wysoki stopień rozproszenia regulacji powoduje konieczność bazowania na więcej niż jednym akcie prawnym podczas analizy aspektu usług płatniczych. Przykładem zagadnienia, które ma fragmen-

¹ Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 30).

² Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 2488 z późn. zm.).

³ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1610 z późn. zm.).

taryczną regulację w dwóch aktach są usługi świadczone w ramach umowy rachunku bankowego, gdzie ocena problemu będzie musiała opierać się na przepisach tzw. reżimu ogólnego, czyli tych zawartych w kodeksie cywilnym, prawie bankowym oraz ustawie o usługach płatniczych (Grabowski, 2020).

Do ustawy o usługach płatniczych zostały implementowane dyrektywy unijne, takie jak: dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE⁴ (dalej: PSD2) czy też dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego⁵ (dalej: PAD). Dopełnieniem wykładni przepisów wewnętrznych powinno być uwzględnienie stanowiska, które przez swoje komunikaty wyraża Komisja Nadzoru Finansowego czy też dokumentów w postaci wytycznych i komunikatów, które publikuje Narodowy Bank Polski. Równie wartościowe są opinie i interpretacje prezentowane przez Związek Banków Polskich (Grabowski, 2020).

Przepisy unijne w pewnych sytuacjach znajdują bezpośrednie zastosowanie lub też odpowiednią implementację w ustawie. Bezpośrednio stosowane jest m.in. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 924/2009 z 16 września 2009 r. w sprawie płatności transgranicznych we Wspólnocie oraz uchylające rozporządzenie (WE) Nr 2560/2001⁶ lub rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 260/2012 z 14 marca 2012 r. ustanawiające wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniające rozporządzenie (WE) Nr 924/2009⁷.

⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (Dz.U. UE. L. z 2015 r. Nr 337, str. 35 z późn. zm.).

⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (Dz.U. UE. L. z 2014 r. Nr 257, str. 214).

⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 924/2009 z dnia 16 września 2009 r. w sprawie płatności transgranicznych we Wspólnocie oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 2560/2001 (Dz.U. UE. L. z 2009 r. Nr 266, str. 11 z późn. zm.).

⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 260/2012 z dnia 14 marca 2012 r. ustanawiające wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009 (Dz.U. UE. L. z 2012 r. Nr 94, str. 22 z późn. zm.).

Wśród aktów prawa Unii Europejskiej – oprócz dyrektyw i bezpośrednio stosowanych rozporządzeń – znaczenie mają również akty wykonawcze, takie jak: regulacyjne standardy techniczne wydawane w formie rozporządzeń Komisji, opinie i wytyczne Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (dalej: **EBA**) oraz rekomendacje i stanowiska Europejskiego Banku Centralnego (Grabowski, 2020). Ponadto kwestie sporne rozstrzyga orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości oraz sądów polskich (Grabowski, 2020).

2. Usługi płatnicze w polskim ustawodawstwie

Pojęcie usług płatniczych charakteryzuje zamknięty katalog usług płatniczych, który wprowadza art. 3 ust. 1 UsłPłU i odpowiada on katalogowi zawartemu w załączniku I do dyrektywy PSD2 (Iwański, 2022). W niniejszym przeglądzie usług płatniczych zostały przedstawione tylko wybrane spośród tych, które ten artykuł wymienia. Ustawodawca przez usługi płatnicze rozumie m.in. działalność polegającą na przyjmowaniu wpłat gotówki i dokonywaniu wypłat gotówki z rachunku płatniczego oraz wszelkie działania niezbędne do prowadzenia rachunku, czy też wykonywanie transakcji płatniczych, wydawanie instrumentów płatniczych lub umożliwianie akceptowania tych instrumentów. Należy przy tym zauważyć, że działalnością podlegającą tym ramom regulacyjnym będzie jedynie usługa płatnicza świadczona przez przedsiębiorcę, co ustawodawca sygnalizuje, posługując się pojęciem „działalności” w komentowanym przepisie.

Pierwszą z usług płatniczych wymienioną w art. 3 w ust. 1 UsłPłU jest prowadzenie i obsługa rachunku płatniczego, do której zalicza się przyjmowanie wpłat gotówki lub dokonywanie wypłat gotówki z rachunku płatniczego oraz niezbędne działania do prowadzenia tego rachunku (Iwański, 2022). Należy zwrócić uwagę na to, iż polski ustawodawca posłużył się spójnikiem „i”, wyrażając tym samym, że obie usługi muszą być dostępne dla posiadacza rachunku łącznie. Bazując na dyrektywie 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniającej dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylającej dyrektywę 97/5/WE⁸ (dalej: **PSD1**)

⁸ Dyrektywa 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniająca dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylająca dyrektywę 97/5/WE (Dz.U. UE. L. z 2007 r. Nr 319, str. 1 z późn. zm.).

i dyrektywie PSD2, aby uznać daną usługę za usługę płatniczą, wystarczy, że umowa obejmuje opcję dokonywania wpłat lub wypłat gotówkowych. Takie brzmienie tego przepisu stosuje się też w praktyce, co jest szczególnie istotne w sytuacji, kiedy rachunek może być zasilony przez jego posiadacza wyłącznie w drodze przelewu z innego rachunku, np. w przypadku lokat „zdalnych” (Iwański, 2022).

Kolejnym typem usługi płatniczej wyróżnionym przez ustawodawcę jest wykonywanie transakcji płatniczych, ujęte w art. 3 ust. 1 pkt 2 UsłPŁU. Usługa ta polega na wykonywaniu transakcji zainicjowanych przez płatnika lub odbiorcę, np. dokonywania wpłat, transferu lub wypłat środków pieniężnych (Stanisławska i Windak, 2022). Usługa ta obejmuje w szczególności przekazywanie środków pieniężnych na konto u dostawcy użytkownika poprzez różne metody, przykładowo za pośrednictwem usługi polecenia zapłaty, znanej również jako *direct debit*, kiedy to rachunek płatniczy jest obciążany określoną kwotą w wyniku transakcji płatniczej, której inicjatorem jest odbiorca (Iwański, 2022). Do jej realizacji konieczna jest wcześniejsza zgoda płatnika, która może zostać udzielona odbiorcy. Zaliczyć tu należy również transfery przy użyciu karty płatniczej, czy też poprzez realizację usług polecenia przelewu (Stanisławska i Windak, 2022).

Usługi, które zasługują na szczególną uwagę to także wydawanie instrumentów płatniczych (ang. *issuing*) oraz umożliwienie akceptowania instrumentów płatniczych (ang. *acquiring*). Pojęcie instrumentu płatniczego charakteryzuje art. 2 pkt 10 UsłPŁU jako zindywidualizowane urządzenie lub uzgodniony przez użytkownika usług płatniczych i dostawcę usług płatniczych zbiór procedur, wykorzystywany przez użytkownika usług płatniczych do złożenia zlecenia płatniczego. Wydawanie instrumentów płatniczych obejmuje takie czynności jak wydawanie kart zawierających jednostki (z reguły rodzaj pieniądza elektronicznego) przekazywane w zamian za środki pieniężne (Grabowski, 2020). Przy pomocy tej karty możliwe jest dokonywanie transakcji płatniczych bez udziału centralnego serwera, lecz bezpośrednio przez komunikację chipu umieszczonego na karcie z urządzeniem w miejscu płatności (Grabowski, 2020).

Pojęciem, które często sprawia trudność w odróżnieniu od innych usług płatniczych, jest *acquiring*. Usługa *acquiringu* polega na możliwości akceptowania instrumentów płatniczych oraz wykonywania transakcji płatniczych, zainicjowanych instrumentem płatniczym płatnika przez akceptanta lub za

jego pośrednictwem, polegających w szczególności na obsłudze autoryzacji, przesyłaniu do wydawcy instrumentu płatniczego lub systemów płatności zleceń płatniczych płatnika lub akceptanta, mających na celu przekazanie akceptantowi należnych mu środków, z wyłączeniem czynności polegających na rozliczaniu i rozrachunku tych transakcji w ramach systemu płatności w rozumieniu ustawy o ostateczności rozrachunku (art. 3 ust. 1 pkt 5 UstPŁU). *Acquiring* jest świadczony przez *acquirera*, czyli agenta rozliczeniowego. Dla lepszego zobrazowania istoty tej usługi płatniczej można przytoczyć sytuację, kiedy w czterostronnych systemach kart płatniczych bank wydawca wydaje kartę płatniczą posiadaczowi, a odbiorcy, czyli akceptantowi, płatność taką kartą akceptuje właśnie agent rozliczeniowy (Grabowski, 2020). *Acquirer* wchodzi w posiadanie środków pieniężnych z tytułu rozliczenia transakcji. Całą usługę *acquiringu* należy odróżnić od usługi *processingu*, która stanowi usługę techniczną powiązaną z przekazywaniem informacji (Grabowski, 2020). Usługą *acquiringu* może być rozliczenie transakcji z tytułu zwrotu towaru zakupionego u akceptanta (Stanisławska i Windak, 2022).

3. Usługi płatnicze w prawie UE

Rdzeniem norm ustawy o usługach płatniczych jest implementowana w 2009 r. dyrektywa PSD1. Odegrała ona kluczową rolę w tworzeniu jednolitego rynku płatności w ramach rynku wewnętrznego. Ramy prawne rynku miały obowiązywać na obszarze Wspólnoty Europejskiej oraz EOG (Grabowski, 2020). Dyrektywa ta ukształtowała standardy świadczenia usług płatniczych zarówno przez podmioty regulowane, jak np. banki, ale także objęła swoim zakresem podmioty dotychczas nie ujęte, określając je jako „podmioty nieregulowane” (Iwański, 2022). Jednocześnie implementowana dyrektywa w państwach członkowskich miała wzmocnić konkurencję na rynku usług płatniczych. Rozwiązaniem przyjętym w dyrektywie, które miało pomóc w osiągnięciu tego zadania, było ułatwienie dostępu do rynku nowym podmiotom oraz umożliwienie im oferowania innowacyjnych sposobów płatności (Grabowski, 2020). Dyrektywa zakładała poprawę transparentności świadczenia usług płatniczych i pobieranych opłat a także rozwiązania ułatwiające i usprawniające dokonywanie płatności, co miało prowadzić do wzrostu ochrony konsumenta (Grabowski, 2020). Celem PSD1 był także realny wpływ na pojawiające się w tamtym okresie wady, jak w przypadku występującego wtedy nadmiernego powiązania ram

prawnych usług płatniczych z konkretnymi technologiami. Dyrektywa PSD1 wprowadzała neutralność technologiczną, co miało służyć oddzieleniu dwóch uprzednio zbyt skorelowanych kwestii (Iwański, 2022).

Dyrektywa PSD1 na wniosek Komisji została w 2007 r. przyjęta przez Parlament Europejski i Radę, a następnie implementowana w 2009 r. do polskiego porządku prawnego. Od tego czasu pojawiło się wiele innowacji technologicznych, wzrosła liczba płatności elektronicznych, a na rynku pojawiło się wiele nowych rodzajów usług płatniczych (motyw 3, PSD2). Dostawcy usług płatniczych nie mogli dłużej świadczyć swoim klientom bezpiecznych i łatwych w użyciu usług⁹. Prócz tego pojawiły się nowe wyzwania w postaci otwartej bankowości oraz potrzeba wprowadzenia silnego uwierzytelniania użytkownika. Te zmiany na rynku płatniczym sprawiły, że dotychczasowa regulacja prawna stała się nieaktualna, wzrosło ryzyko dla bezpieczeństwa w łańcuchu płatności, a ochrona konsumenta została znacznie osłabiona (motyw 4, PSD2). Dyrektywa PSD1 swoim zakresem przestała obejmować najnowsze i najbardziej innowacyjne produkty i usługi płatnicze¹⁰. Z uwagi na istotną rolę usług płatniczych w rozwoju gospodarki, według Komisji Europejskiej należało wprowadzić najwyższy poziom bezpieczeństwa i ochrony dla klientów. Rozważając kwestie związane z bezpieczeństwem, przejrzystością usług oraz potrzebę wspierania wzrostu unijnej gospodarki, Komisja Europejska przedstawiła projekt dyrektywy PSD2, zmieniający pierwotną dyrektywę PSD1.

Ustawodawca unijny opublikował w Dzienniku Urzędowym UE dyrektywę PSD2 w dniu 23.12.2015 roku. Polska jako państwo członkowskie UE miała obowiązek ją zaimplementować, co nastąpiło poprzez nowelizację ustawy o usługach płatniczych. Zadanie stworzenia projektu ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw przypadło Ministerstwu Finansów, które miało przygotować przepisy wypełniające luki regulacyjne, zapewniając jednocześnie większą jasność prawa i spójne stosowanie przepisów na terenie Unii Europejskiej¹¹.

W treści dyrektywy brakowało wprost określonego terminu, w jakim państwa członkowskie miały zakończyć proces implementacji, lecz został wyznac-

⁹ Projekt ustawy z 10 maja 2022 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, druk nr 2225, Sejm VIII kadencji.

¹⁰ Projekt ustawy z 10 maja 2022 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, druk nr 2225, Sejm VIII kadencji.

¹¹ Projekt ustawy z 10 maja 2022 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, druk nr 2225, Sejm VIII kadencji.

zony termin początkowy dla państw członkowskich na stosowanie środków bezpieczeństwa. Bieg terminu na implementację kończył się w dniu, w którym upłynęło 18 miesięcy od dnia wejścia w życie regulacyjnych standardów technicznych. Podsumowując, termin został powiązany z przebiegiem procesu legislacyjnego związanym z przyjęciem i wejściem w życie regulacyjnych standardów technicznych, o których stanowi art. 98 PSD2 (Iwański, 2022).

W Polsce proces wdrażania dyrektywy był wieloetapowy i zakończył się we wrześniu 2019 roku. Niemniej jednak pewne aspekty dotyczące funkcjonowania rynku płatności, zwłaszcza w kontekście silnego uwierzytelnienia, wciąż są przedmiotem dostosowań (Osajda, 2022).

PSD2 stanowi kontynuację i doskonalenie wcześniejszego aktu, kształtując jednolity rynek płatności, opierający się na bezpieczniejszych oraz bardziej nowatorskich rozwiązaniach płatniczych na terenie całej Unii Europejskiej. Przepisy PSD2 zostały wprowadzone w celu ustanowienia klarownych ram legislacyjnych w UE, przez wyrównanie warunków działania dla nowych oraz stałych uczestników rynku, co bezpośrednio miało doprowadzić do wzrostu ochrony konsumentów. Zakładano, że wprowadzenie tej dyrektywy podniesienie efektywność ogólnego systemu płatności, jak również stworzy bogatszą ofertę usług płatniczych i zwiększy przejrzystość rynku¹². Główne cele dyrektywy obejmują: dalszy wkład do bardziej zintegrowanego i efektywnego europejskiego rynku płatności, poprawę zasad konkurencji dla dostawców usług płatniczych, bezpieczniejsze i lepiej zabezpieczone dokonywanie płatności, ochronę konsumentów oraz wpływ na obniżenia kosztów dokonywania płatności¹³.

Skutki wprowadzenia nowych regulacji kształtujących rynek usług płatniczych dotknęły wiele podmiotów, lecz w szczególności dostawców tych usług: banki, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe lub oddziały instytucji kredytowych i banków zagranicznych – chociażby w postaci nałożenia obowiązku dostosowania dokumentacji, takiej jak wzory umów czy regulaminy. Pojawiła się także konieczność wprowadzenia ulepszonych środków bezpieczeństwa przez wszystkich dostawców oraz przekazywania co roku właściwym organom oceny dotyczącej ryzyk operacyjnych i ryzyk dla bezpieczeństwa.

¹² Projekt ustawy z 10 maja 2022 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, druk nr 2225, Sejm VIII kadencji.

¹³ Projekt ustawy z 10 maja 2022 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, druk nr 2225, Sejm VIII kadencji.

Kwestia uregulowania korzystania przez użytkownika z usług świadczonych przez dostawcę niezależnego (ang. TPP – *third party provider*) również stała się istotnym zagadnieniem. Dostawcy prowadzący rachunek, jak reguluje dyrektywa, są zobowiązani umożliwić użytkownikowi skorzystanie z usługi inicjowania płatności czy też usługi dostępu do informacji o rachunku świadczonej przez TPP¹⁴. Klient każdorazowo wyraża zgodę na uzyskanie informacji o rachunku przez danego TTP. Oprócz samego umożliwienia skorzystania z usługi w takiej formie dostawca jest obciążony obowiązkiem zapewnienia bezpiecznej i zgodnej z wytycznymi EBA komunikacji¹⁵. Ponadto dostawca usług płatniczych prowadzący rachunek, na mocy przepisów PSD2 nie może odmówić dostępu do rachunku osobie trzeciej, jeśli płatnik taką osobę upoważni do zainicjowania płatności¹⁶. Dyrektywa zapewnia realizowanie takich transakcji z takim samym priorytetem jak innych realizowanych przez dostawcę¹⁷. Celem takiego rozwiązania jest zapewnienie niższej ceny za pośrednictwo w sprzedaży przez internet.

4. Pojęcie autoryzacji i uwierzytelniania – problemy legislacyjne

Na sferę ochrony klienta oddziałują w różnym stopniu takie pojęcia jak „autoryzacja” czy „uwierzytelnianie”. Te dwa różne określenia stały się obiektem dyskusji wskutek błędnego przetłumaczenia dyrektywy PSD2, a ostatecznie implementacji tych przepisów do ustawy o usługach płatniczych.

Dyrektywa PSD1 różnicuje pojęcie autoryzacji (ang. *authorization*) od pojęcia uwierzytelniania (ang. *authentication*). Autoryzacja oznacza zgodę, potwierdzenie na wykonanie danej transakcji. Uwierzytelnianie natomiast oznacza procedurę umożliwiającą dostawcy usług płatniczych weryfikację tożsamości użytkownika usług płatniczych lub ważności stosowania konkretnego instrumentu płatniczego, łącznie ze stosowaniem indywidualnych

¹⁴ Projekt ustawy z 10 maja 2022 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, druk nr 2225, Sejm VIII kadencji.

¹⁵ Projekt ustawy z 10 maja 2022 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, druk nr 2225, Sejm VIII kadencji.

¹⁶ Projekt ustawy z 10 maja 2022 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, druk nr 2225, Sejm VIII kadencji.

¹⁷ Projekt ustawy z 10 maja 2022 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, druk nr 2225, Sejm VIII kadencji.

danych uwierzytelniających tego użytkownika (art. 4 pkt 29 PSD2). Biorąc pod uwagę powyższe, należy zauważyć, że uwierzytelnianie jest jedynie elementem procesu weryfikacji przez dostawcę usług płatniczych, faktu złożenia przez płatnika zgody (autoryzacji) na dokonanie transakcji płatniczej (Blocher i Iwański, 2019). W polskim tłumaczeniu dyrektywy PSD1 te dwa odrębne pojęcia, o zupełnie różnych znaczeniach, zostały przetłumaczone identycznie jako „autoryzacja”. Błąd ponownie wystąpił przy wdrażaniu PSD2 w 2018 roku.

Ta oczywista omyłka ma spore znaczenie w praktyce, a mianowicie w zakresie odpowiedzialności banków za nieautoryzowane transakcje. Z art. 45 UsłPŁU wynika, że ciężar udowodnienia, że transakcja płatnicza została autoryzowana, spoczywa na dostawcy. Art. 72 PSD2 w oryginalnym brzmieniu stanowi w tym obszarze jedynie o uwierzytelnieniu transakcji. Przekłada się to bezpośrednio na sytuację banków, które nie dysponują odpowiednimi narzędziami w celu wykazania, że do autoryzacji nie doszło, kiedy klient składa reklamację. Problemy interpretacyjne przedstawione powyżej mają istotne znaczenie dla określenia wzajemnych praw i obowiązków użytkowników usług płatniczych oraz dostawców. Mają one nie tylko znaczenie teoretyczne, lecz także praktyczne, wpływając na procedury rozstrzygania roszczeń klientów, którzy stali się ofiarami oszustw.

Kwestia nieprawidłowego użycia wspomnianych pojęć jest do dziś przedmiotem dyskusji. Celem banków jest uniknięcie przejęcia odpowiedzialności, z uwagi na trudność wykazania autoryzacji transakcji. Oponując za interpretowaniem spornych artykułów, używają pojęcia uwierzytelniania, co pozwala im ograniczyć wymagania dotyczące ochrony konsumenta. Z kolei instytucje, których głównym celem jest dbałość i obrona praw konsumenta, jak np. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, chcą pozostawić ciężar udowodnienia braku autoryzacji transakcji po stronie banków (Związek Banków Polskich, 2022). Rzecznik Finansowy w podtrzymaniu tego stanowiska zauważył, że wobec Polski nie zostały postawione żadne zarzuty w związku z nieprawidłową transpozycją art. 72 ust. 1 dyrektywy PSD2 (Styczyński, 2022).

Warto zauważyć, że wśród konsekwencji, które w związku z implementacją PSD2 pojawiły się na polskim rynku usług płatniczych, w badaniu przeprowadzonym przez KPMG i opublikowanym przez Związek Banków Polskich, aż 26% ankietowanych banków oraz 46% banków spółdzielczych obawia się odpowiedzialności finansowej, np. w postaci odszkodowania za nieautoryzowane transakcje (KPMG i Związek Banków Polskich, 2019). Obawa ta została

podniesiona jako jedno z największych ryzyk związanych z wprowadzeniem dyrektywy PSD2 (KPMG i Związek Banków Polskich, 2019).

5. Ochrona klienta – odpowiedzialność za nieautoryzowane transakcje i SCA

Dyrektywa PSD2 jednoznacznie nakłada odpowiedzialność dostawców usług płatniczych za zapewnienie współmiernych do ryzyk środków bezpieczeństwa. W tym celu został uregulowany obowiązek przekazywania informacji przez dostawców do właściwych organów na temat oceny ryzyk dla bezpieczeństwa, na które są narażone, a także o środkach, jakie podjęli, starając się te ryzyka niwelować (motyw 91 PSD2). Obszarem, który również został doregulowany, jest zakres nieautoryzowanych transakcji.

Autoryzowaną transakcją, zgodnie z art. 72 PSD2, jest transakcja, co do której dostawca udowodnił prawidłowe uwierzytelnienie, zapisanie w systemie oraz brak wystąpienia usterki po stronie dostawcy, która mogłaby mieć wpływ na wykonanie tej transakcji (art. 71 PSD2). W przypadku transakcji niespełniającej tych wymogów, czyli transakcji nieautoryzowanej, dyrektywa PSD2 ujednolica zasady odpowiedzialności, zwiększając tym samym ochronę płatników¹⁸. Upřednio obowiązująca dyrektywa PSD1 zakładała, że z uwagi na fakt, iż akceptant może żądać przelewu środków z konta płatnika, po jego upředniej zgodzie, to płatnik powinien również mieć prawo do zwrotu pieniędzy¹⁹. Implementacja tego założenia do ustawodawstwa państw członkowskich nie przebiegła jednak jednolicie. Dlatego też dyrektywa PSD2 stanowi podstawę prawną do bezwarunkowego zwrotu, płatnicy mogą zażądać zwrotu także w przypadku podważanej transakcji płatniczej²⁰. Można mówić o szczególnym charakterze odpowiedzialności dostawcy usług płatniczych z art. 73 ust. 2 PSD2, ponieważ jest on zobowiązany do bezzwłocznego zwrotu kwoty transakcji, a w następnym kroku dokonuje on oceny, czy zwrot był zasadny.

Należy zauważyć także, że kolejną ze zmian – wskazującą, że Unia Europejska obiera kierunek ochrony konsumenta – jest ograniczenie kwoty

¹⁸ Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018, poz. 1075).

¹⁹ Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018, poz. 1075).

²⁰ Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018, poz. 1075).

odpowiedzialności płatnika za nieautoryzowane transakcje. W dyrektywie PSD1 płatnik był odpowiedzialny do kwoty 150 EUR, natomiast po przyjęciu dyrektywy PSD2 odpowiedzialność płatnika ogranicza się jedynie do kwoty 50 EUR za nieautoryzowaną transakcję, choć z pewnymi wyjątkami (Wyżykowski, 2019).

Kolejnym obszarem zwiększenia praw konsumentów jest brak ograniczenia ochrony jedynie do transakcji dokonywanych na terenie UE. Pierwotna dyrektywa swoimi regulacjami obejmowała transfery wewnątrz UE; PSD2 rozszerza zasadę przejrzystości także na tzw. transakcje *one leg*, czyli transakcje, w których jedna strona znajduje się poza granicami UE²¹.

Omawiana dyrektywa, implementowana w 2019 r., zobowiązała państwa także do wyznaczenia stosownych organów do rozpatrywania skarg użytkowników usług płatniczych²². Pozostawiono swobodzie państw kwestię, czy właściwe organy wyznaczone w celu udzielania zezwoleń instytucjom płatniczym mogą także pełnić funkcję organów przeprowadzających alternatywną, pozasądową procedurę rozstrzygania sporów (motyw 30 PSD2).

W postanowieniach dyrektywy PSD2 zostało zawarte także pojęcie silnego uwierzytelniania. Uwierzytelnianie to proces, który umożliwi dostawcom usług płatniczych zweryfikowanie tożsamości użytkownika lub potwierdzenie ważności używanego instrumentu płatniczego.

Pojęcie silnego uwierzytelniania użytkownika definiuje art. 2 pkt. 26aa UstPFIU, jako uwierzytelnianie zapewniające ochronę poufności danych w oparciu o zastosowanie co najmniej dwóch elementów należących do kategorii wiedzy o czymś, o czym wie wyłącznie użytkownik; posiadania czegoś, co posiada wyłącznie użytkownik lub cech charakterystycznych dla użytkownika – będących integralną częścią tego uwierzytelniania oraz niezależnych w taki sposób, że naruszenie jednego z tych elementów nie osłabia wiarygodności pozostałych. Powodem, dla którego prawodawca unijny zdecydował się na wprowadzenie rozwiązania silnego uwierzytelniania użytkownika (ang. *strong customer authentication*, dalej: SCA), było zwiększenie bezpieczeństwa transakcji elektronicznych i minimalizacja ryzyka oszustw związanych z korzystaniem z usług płatniczych online (Bodzioch, 2022). Na mocy art 32i UstPFIU

²¹ Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018, poz. 1075).

²² Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018, poz. 1075).

dostawca usług płatniczych ma obowiązek stosowania metody SCA w kilku sytuacjach: kiedy płatnik loguje się do swojego rachunku online; gdy płatnik inicjuje elektroniczną transakcję płatniczą oraz kiedy płatnik przeprowadza za pomocą kanału zdalnego, czyli takiego, który daje możliwość porozumiewania się na odległość, czynność dotyczącą usług płatniczych, która może wiązać się z ryzykiem oszustwa (Bodzioch, 2022).

Załącznik do wniosku rozporządzenia złożonego przez Komisję Europejską w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego i zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 (dalej: PSR), zawiera ocenę skutków obowiązującego PSD2. Pomimo wielu sukcesów, m.in. w obszarach zapobiegania oszustwom dzięki wprowadzeniu silnego uwierzytelniania klienta czy też wprowadzenia większej skuteczności i przejrzystości instrumentów płatniczych²³ wciąż występują obszary które wymagają zmian i dalszych regulacji. Z przytoczonych powyżej rozważań wynika, że wśród priorytetów PSD2 znalazło się wzmocnienie ochrony konsumenta i zapewnienie bezpiecznych transakcji. Ocena skutków działania PSD2 wykazuje jednak, że konsumenci wciąż są narażeni na ryzyko oszustwa, nie mają zaufania do płatności a unijne organy nadzoru mają niespójne uprawnienia i obowiązki w tym zakresie²⁴.

6. Nowe kierunki prac legislacyjnych UE – PSD3 i PSR

Z poczynań Komisji Europejskiej można dostrzec, jak dużą wagę ta instytucja nadaje aspektowi ochrony praw konsumenta. Przedstawiając wniosek nowej regulacji, chce zwiększyć ochronę użytkownika i zaufania do płatności za pomocą usprawnienia silnego uwierzytelniania klienta oraz kolejnego rozszerzenia odpowiedzialności banków, m.in. w zakresie odpowiedzialności dostawcy usług za bezprawne podawanie się za inną osobę²⁵. Pojawiły się też

²³ Wniosek KE z 26 czerwca 2023 r. dotyczący Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych i usług związanych z pieniądzem elektronicznym w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywę 98/26/WE i uchylająca dyrektywy (UE) 2015/2366 i 2009/110/WE.

²⁴ Wniosek KE z 26 czerwca 2023 r. dotyczący Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych i usług związanych z pieniądzem elektronicznym w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywę 98/26/WE i uchylająca dyrektywy (UE) 2015/2366 i 2009/110/WE.

²⁵ Wniosek KE z 26 czerwca 2023 r. dotyczący Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych i usług związanych z pieniądzem elektronicznym w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywę 98/26/WE i uchylająca dyrektywy (UE) 2015/2366 i 2009/110/WE.

cele, takie jak poprawa egzekwowania i wdrażania przepisów w państwach członkowskich oraz poprawa konkurencyjności usług otwartej bankowości²⁶.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że propozycja dotycząca zmian została przedstawiona we wniosku rozporządzenia PSR oraz we wniosku dyrektywy w sprawie usług płatniczych i usług w zakresie pieniądza elektronicznego (dalej: PSD3). Powodem zastosowania takiego rozwiązania są problemy, które pojawiły się podczas implementacji dyrektywy PSD2 w wielu państwach członkowskich na skutek różnorodnego wdrażania i ustanawiania odmiennych poziomów egzekwowania dyrektywy. Te trudności przyczyniły się do niekorzystnego wpływu na konkurencję między dostawcami usług płatniczych i osłabienia ochrony konsumenta. W konsekwencji powstało kilka różnych reżimów regulacyjnych w poszczególnych państwach członkowskich. Całe zjawisko sprzyja arbitrażowi regulacyjnemu, czyli tzw. turystyce sądowej, kiedy to dostawca usług płatniczych wybiera kraj pochodzenia jako państwo członkowskie, gdzie przepisy unijne stosowane są w odpowiadającym dostawcy brzmieniu i świadczy on usługi transgraniczne w innych państwach członkowskich²⁷. Zdaniem Komisji Europejskiej ta praktyka zakłóca konkurencję, więc przepisy dotyczące usług płatniczych powinny zostać lepiej zharmonizowane. Dlatego też postanowiono przepisy dotyczące usług płatniczych, praw i obowiązków stron uregulować za pomocą rozporządzenia PSR. Wyłączone do dyrektywy PSD3 zostały przepisy dotyczące udzielania zezwoleń i nadzoru, ponieważ nie dotyczą one ściśle usług płatniczych i nie wymagają ujednoczenia ram prawnych na poziomie rozporządzenia²⁸. Przepisy z dyrektywy PSD3 w głównej mierze odpowiadają procesowi rejestracji podmiotu, uzyskania licencji czy dokumentacji, które instytucje płatnicze muszą przechowywać lub dostarczać do nadzorca, a więc stosowanie ich nie będzie stwarzało tylu wyzwań i problemów co egzekwowanie części przepisów zmieniających dyrektywę PSD2, które znalazły się w PSR. Biorąc pod uwagę powyższe, przepisy PSD3 nie będą przedmiotem dalszej analizy.

²⁶ Wniosek KE z 26 czerwca 2023 r. dotyczący Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych i usług związanych z pieniądzem elektronicznym w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywę 98/26/WE i uchylająca dyrektywy (UE) 2015/2366 i 2009/110/WE.

²⁷ Wniosek KE z 26 czerwca 2023 r. dotyczący Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych i usług związanych z pieniądzem elektronicznym w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywę 98/26/WE i uchylająca dyrektywy (UE) 2015/2366 i 2009/110/WE.

²⁸ Wniosek KE z 26 czerwca 2023 r. dotyczący Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych i usług związanych z pieniądzem elektronicznym w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywę 98/26/WE i uchylająca dyrektywy (UE) 2015/2366 i 2009/110/WE.

Omawiany wniosek, oprócz wymienionych wyżej celów, swoimi normami reprezentuje kolejną dosyć wyraźną tendencję Komisji Europejskiej do tworzenia aktów prawnych, które są *future proof*, czyli takich, które są elastyczne i mogą dostosować się do ewentualnych innowacji technologicznych. Komisja Europejska tworzy takie ramy regulacyjne, które nie będą wymagać zmian w przypadku pojawienia się nowych innowacji technologicznych. Wniosek rozporządzenia PSR sformułowany jest w taki sposób, aby uniknąć konieczności jego rewizji w nadchodzących latach. Wiele uwagi wymagał obszar fraudów, gdzie zmiany zachodzą szybko, a nowych metod i technik oszustw na rynku jest coraz więcej.

Propozycja regulacji rynku usług płatniczych ponownie nakłada na podmioty nowe obowiązki. Szczególnie dotkliwe dla sektora bankowego będą nowe zasady ponoszenia odpowiedzialności przez dostawców, gdyż zostały one znaczenie rozszerzone w porównaniu do poprzedniej dyrektywy i obejmują sytuacje, które znajdują się zdecydowanie poza zakresem zarządzania bankiem. Pakiet legislacyjny zawiera także propozycje regulacji w zakresie silnego uwierzytelniania oraz obowiązek dostawcy do weryfikacji danych odbiorcy z danymi podanymi przez płatnika. Wprowadzane rozwiązania dowodzą powtarzającą się tendencję przerzucania ciężaru dowodowego, dotyczącego coraz to nowych obszarów na dostawców i instytucje płatnicze.

Analiza wniosku rozporządzenia PSR pozwala zauważyć, wciąż mocno zarysowującą się tendencję wzmocnienia praw konsumenta i przerzucania ciężaru dowodowego na banki czy innych dostawców usług płatniczych. Art. 59 wniosku rozporządzenia PSR reguluje odpowiedzialność banków, jako dostawców usług płatniczych, za sytuacje, w których oszust podszywa się pod pracownika banku. Ten przepis rodzi duże kontrowersje państw członkowskich. Powoduje przeniesienie praktycznie całego ciężaru udowodnienia pewnego typu oszustwa (ang. *spoofingu*) na bank, jednocześnie chroniąc w pełni nieświadomego klienta, który padł ofiarą oszustwa. Ta norma odnosi się do zjawiska, które występuje poza sferą działalności banku, kiedy oszust podszywa się pod bank, np. w rozmowie telefonicznej, a bank pozbawiony jest narzędzi, które pomogłyby mu zapobiec takim sytuacjom. Tak silna obrona konsumenta może niekorzystnie wpłynąć na sektor bankowy. Należy zastanowić się, czy to rozwiązanie nie jest zbyt daleko idące oraz czy nie byłoby możliwe zastosowanie bardziej wyważonych środków do osiągnięcia podobnego poziomu ochrony konsumenta.

Rozwiązaniem problemu mogłoby być wprowadzenie bardziej zrównoważonego zakresu odpowiedzialności, gdzie banki będą zobowiązane do wdrożenia skutecznych środków zapobiegawczych, ale także klienci zostaną zobowiązani do zachowania ostrożności i aktywnego udziału w procesie ochrony swoich danych. Można rozważyć również rozwinięcie działań edukacyjnych, aby zwiększyć świadomość klientów w zakresie potencjalnych zagrożeń, takich jak oszustwa typu *spoofing*. Dodatkowo technologiczne innowacje w sektorze bankowym, takie jak ulepszone metody uwierzytelniania transakcji, mogą wspomóc zwalczanie tego rodzaju oszustw. Ważne jest znalezienie równowagi między ochroną konsumentów, a utrzymaniem stabilności i efektywności sektora bankowego.

Na podstawie obecnego projektu PSR można zauważyć, że katalog przesłanek stosowania SCA z art. 32i UsłPIU rozszerzony zostanie o nałożenie na dostawcę obowiązku stosowania tej metody także jeżeli płatnik uzyskuje dostęp do informacji o rachunku. Art. 89 PSR zakłada, że Regulacyjne Standardy Techniczne (dalej: RTS), wypracowane w ramach PSD2, zastąpią nowe RTS wypracowane przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego w obszarach SCA, monitorowania ryzyka transakcyjnego i wykorzystania europejskich portfeli tożsamości cyfrowej na potrzeby SCA, zgodnie z eIDAS 2.0 (Nowakowski, 2023). Wadą PSD2 jest to, że dostawcy świadczący wyłącznie usługę dostępu do informacji o rachunku (ang. AISP – *Account Information Service Provider*) muszą przeprowadzać silne uwierzytelnianie użytkowników co najmniej co 90 dni, natomiast art. 86 PSR stanowi, że dostawcy będą musieli uwierzytelniać użytkowników jedynie przy pierwszym dostępie do ich rachunku za pośrednictwem określonego AISP. Przy kolejnych próbach dostępu do danych użytkownik będzie podlegał procedurze SCA AISP raz na 180 dni. PSR zakłada także różnorodność mechanizmów CSA. Potwierdzeniem tego jest art. 88 PSR, który nakłada na dostawców usług płatniczych obowiązek zapewnienia, że wszyscy użytkownicy, w tym osoby niepełnosprawne, starsze czy o niskich umiejętnościach cyfrowych będą miały możliwość wykonania procedury SCA. Regulacja ta zabrania dostawcom usług płatniczych stosowania jednego mechanizmu SCA, takiego jak ten oparty na smartfonach. Zgodnie z wnioskiem będą musieli oni obsługiwać także inne mechanizmy uwierzytelniania, takie jak tokeny sprzętowe czy karty inteligentne (Mennes, 2023).

Przedstawione przez Komisję Europejską propozycje legislacyjne w ramach PSR, koncentrują się głównie na wzmocnieniu ochrony praw konsumenta

poprzez aktualizację takich środków jak silne uwierzytelnianie klienta oraz rozszerzenie odpowiedzialności dostawców za podszywanie się pod pracownika banku. Komisja dąży do poprawy zaufania i bezpieczeństwa transakcji, a sam wniosek dotyczący PSR reprezentuje tendencję do tworzenia regulacji *future proof*. W obszarze odpowiedzialności za bezprawne podszywanie się za inną osobę, istnieje konieczność znalezienia równowagi między ochroną konsumentów, a utrzymaniem stabilności sektora bankowego. Wprowadzenie bardziej zrównoważonej odpowiedzialności, angażującej zarówno banki, jak i klientów, może być kluczowym rozwiązaniem. Działania edukacyjne, rozwinięte metody uwierzytelniania transakcji i innowacje technologiczne mogą również przyczynić się do zwalczania oszustw tego rodzaju.

7. Wnioski

Z analizy aktów prawnych obowiązujących na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat, wynika, że rynek usług płatniczych rozwija się dynamicznie wskutek zmian technologicznych i rosnącej konkurencji. Początkowo regulacja na poziomie Unii Europejskiej była rozproszona w wielu aktach, zwykle wiążących państwa do ich implementacji. Propozycja uregulowania najistotniejszych norm w postaci rozporządzenia, pokazuje próbę ujednoczenia przepisów w odpowiedzi na pojawiające się problemy legislacyjne w krajowych porządkach prawnych państw członkowskich. Analiza obowiązujących aktów prawnych oraz kierunków kolejnych regulacji wskazuje, że dostawcy usług będą zobowiązani do ponoszenia coraz to większej odpowiedzialności. Rozwiązaniem tego problemu może być wypracowanie przez dostawców, m.in. banki, polityki dbania o najwyższy interes klienta w postaci podnoszenia standardów bezpieczeństwa. Poczynione w artykule ustalenia potwierdzają tezę o wyraźnym trendzie prawodawstwa, który koncentruje się na ochronie konsumenta. Ponadto potwierdzają kształtowanie się jednolitego standardu regulacji we wszystkich państwach członkowskich, który teraz, dzięki propozycji rozporządzenia, ma zostać unowocześniony. Pomimo przyjętej przez UE polityki *future proof* wciąż pojawiają się wyzwania dla ram legislacyjnych pod postacią konieczności dostosowania do nowych technologii, czy zróżnicowanych oczekiwań konsumentów. W tym zakresie należałoby rozważyć zaproponowanie ukształtowania mniej precyzyjnych norm prawnych regulujących aspekt oszustw na rynku płatniczym, a konkretniej wprowadzenie ogólnego reżimu

odpowiedzialności, który nie będzie powiązany z żadną konkretną metodą. Takie rozwiązanie sprawi, że pomimo pojawiających się ciągle nowych technik oszustw, prawo będzie na nie odporne. Dostawcy usług płatniczych w celu jak najlepszego przygotowania do nadchodzących zmian powinni przeprowadzić analizę zgodności z PSR i PSD3, aby doprecyzować obszary wymagające ulepszenia. Dotyczy to także standardów technicznych w zakresie mechanizmów uwierzytelniania, zgłaszania oszustw czy też monitorowania transakcji. Istotne jest, aby w obliczu ewolucji rynku płatniczego, dostawcy inwestowali w edukację w obszarze oszustw płatniczych użytkowników, po to by ograniczyć rosnący poziom oszustw związanych z aplikacjami.

Bibliografia

Literatura

- Grabowski, M. (2020). *Ustawa o usługach płatniczych. Komentarz*. Legalis
- Iwański, W. (2022). K. Osajda (red. serii), J. Dybiński (red. tomu). *Ustawa o usługach płatniczych. Komentarz*. Legalis
- Stanisławska, M., Windak, F. (2022). *Ustawa o usługach płatniczych. Komentarz*. Legalis
- Iwański, W. i Blocher M. (2020). Silne uwierzytelnianie użytkownika (SCA) – wybrane problemy interpretacyjne. *Monitor Prawa Bankowego*. Nr 9, 465. <https://doi.org/10.32027/MOP.20.9.4>
- Wyżykowski, B. (2019). Odpowiedzialność za nieautoryzowane transakcje płatnicze wybrane zagadnienia wynikające z implementacji PSD2. *IKA 2019*, nr 8, 101–116. <https://doi.org/10.7172/2299-5749.IKAR.8.8.8>
- Bodzioch, M. (2022). *Ustawa o usługach płatniczych. Komentarz*. Legalis

Strony internetowe

- Nowakowski, M. (2023, czerwiec). *Co szykuje nam Unia Europejska w obszarze płatności i usług finansowych?* Pozyskano z: <https://pl.linkedin.com/pulse/psd3-psr-digital-euro-i-otwarte-finanse-uwolnione-co-nowakowski-phd> (dostęp: 27.01.2024).
- Mennes, F. (2023, lipiec). *PSD3: Overview of Changes for Strong Customer Authentication and Payment Fraud*. Pozyskano z: <https://www.linkedin.com/pulse/psd3-overview-changes-strong-customer-authentication-payment-mennes> (dostęp: 31.01.2024).
- KMPG i Związek Banków Polskich (2019, marzec). *PSD2 i Open Banking. Rewolucja czy ewolucja?*. Pozyskano z: <https://www.zbp.pl/getmedia/bfb86251-b9d5-438f->

-8f89-282e5db127ec/Raport_KPMG_ZBP_PSD2_i_Open_Banking_Rewolucja_czy_ewolucja (dostęp: 20.12.2023).

Związek Banków Polskich (2022, październik). *Prace nad nowelizacją ustawy o usługach płatniczych*, pozyskano 17 grudnia 2023, z: <https://zbp.pl/Aktualnosci/Wydarzenia/Prace-nad-nowelizacja-ustawy-o-uslugach-płatniczych>

Styczyński, J. (2022, sierpień). „Uwierzycielnie” po myśli banków. *Oszuści ukradli pieniądze z konta, klient musi to udowodnić*. Pozyskano z: <https://www.gazetaprawna.pl/firma-i-prawo/artykuly/8521647,transakcje-nieautoryzowane-banki-uwierzytelnienie-kradziez-pieniedzy-z-konta.html> (dostęp: 17 grudnia 2023).

Akty prawne

Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 2488 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1610 z późn. zm.).

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (Dz.U. UE. L. z 2015 r. Nr 337, str. 35 z późn. zm.)

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (Dz.U. UE. L. z 2014 r. Nr 257, str. 214).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 924/2009 z dnia 16 września 2009 r. w sprawie płatności transgranicznych we Wspólnocie oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 2560/2001 (Dz.U. UE. L. z 2009 r. Nr 266, str. 11 z późn. zm.).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 260/2012 z dnia 14 marca 2012 r. ustanawiające wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009 (Dz.U. UE. L. z 2012 r. Nr 94, str. 22 z późn. zm.).

Dyrektywa 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniająca dyrek-

tywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylająca dyrektywę 97/5/WE (Dz.U. UE. L. z 2007 r. Nr 319, str. 1 z późn. zm.).

Projekt ustawy z 10 maja 2022 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, druk nr 2225, Sejm VIII kadencji.

Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018 poz. 1075).

Wniosek KE z 26 czerwca 2023 r. dotyczący Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych i usług związanych z pieniądzem elektronicznym w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywę 98/26/WE i uchylająca dyrektywy (UE) 2015/2366 i 2009/110/WE.

